

FN

FAKTA.

EN
BÄTTRE
VÄRLD

Foto: Håkan Småken

SVERIGES BIDRAG TILL FREDSINSATSER

UNIFIL i Libanon är en av de FN-missioner som Sverige deltagit i. På bilden är militär-observatören Magnus Mimer på väg till sin patrullbas i södra Libanon.

Allt färre svenska soldater i tjänst under FN-flagg

FN har sedan organisationens födelse varit en central aktör för fredsfrämjande insatser i världen. Sverige har en lång tradition av att stödja FN genom finansiella bidrag och partnerskap inom alla organisationens huvudområden. Under senare år har dock en omställning gjorts som resulterat i att Sverige nästan helt valt bort att delta i FN-ledda fredsbevarande insatser. I stället har EU- eller Nato-ledda insatser prioriterats.

Redan 1948 deltog svenska officerare som FN-observatörer i FN:s mission UNTSO, föregångaren till dagens fredsbevarande operationer. Uppdraget var att övervaka vapenstilleståndet som säkerhetsrådet krävde under det första arabisk-israeliska kriget. Observatörerna var obebäpnade. UNTSO pågår fortfarande och har till uppgift att övervaka vapenstillestånden mellan Israel, Libanon och Syrien samt fredsavtalen mellan Israel, Egypten och Jordanien. Idag består den operativa

styrkan av 150 militärobservatörer och Sverige bidrar med sju officerare.

1949 deltog svenska observatörer i UNMOGIP som övervakade gränsen mellan Indien och Pakistan. Sverige har idag fyra militärobservatörer på plats.

Första gången som FN använde sig av väpnade trupper var i november 1956 efter Suezkrisen. Sverige deltog med en bataljon, "Suezbataljonen", som ingick i UNEF (*United Nations Emergency Force*) och hade till uppgift att övervaka

eldupphöravtalet. Denna bataljon blev starten på det som senare kom att kallas utlandsstyrkan. Ungefär 12 000 svenska soldater tjänstgjorde i UNEF 1956 - 1967 samt 7 600 i UNEF II 1973 - 1980.

Vapenstilleståndet mellan Nord- och Sydkorea har sedan 1953 övervakats av en insats (NNSC) som de neutrala staterna ansvarar för. Sverige har deltagit i arbetet från starten tillsammans med Schweiz och idag bidrar båda länderna med fem officerare var för att kontrollera att det spända läget inte trappas upp. Uppgifterna innefattar bl a helikopterflygningar längs den demilitariserade zonen och utredningar om beskjutningar av avhoppare.

1960-1964 deltog Sverige med 6 300 soldater i ONUC (*United Nations Operation in the Congo*). Missionen var en milstolpe i de fredsbevarande operationernas historia eftersom det, förutom närmare 20 000 soldater, ingick en viktig civil komponent. Operationens

ursprungliga uppdrag var att förse den kongolesiska regeringen med militärt och tekniskt stöd när de belgiska styrkorna drog sig ur landet. Dock blev situationen alltmer komplex och ONUC fick ta på sig uppgifter utöver de som dittills varit brukliga i fredsbevarande uppdrag. Styrkan fick bli ansvar för att skydda Kongo från externa angrepp och att evakuera utländska legosoldater från landet. I början på 1960-talet bidrog Sverige med 1 500 personer i internationell militär tjänst, vilket faktiskt vid den tidpunkten motsvarade ca 10 procent av världens totala fredsbevarande personal.

Den största svenska insatsen räknat i antal soldater var den i Cypern där 28 000 svenskar tjänstgjorde i UNFICYP 1964 - 1993. I avsaknad av en politisk lösning är UNFICYP fortfarande kvar på ön för att övervaka vapenvilan, upprätthålla en buffertzon, genomföra humanitära insatser och stödja pågående medlingsförsök.

1980 - 1994 bidrog Sverige även med 9 200 soldater till UNIFIL i Libanon. Denna operation startades 1978 (och pågår än idag) med syfte att övervaka Israels tillbakadragande från landet. Efter strider i södra Libanon 2006 utökades UNIFIL genom en resolution i FN:s säkerhetsråd och en marinstyrka för övervakning till havs etablerades. Sverige bidrog till styrkan från oktober 2006 med en korvett, HMS Gävle, som ersattes av HMS Sundsvall i april 2007. Totalt deltog 68 svenskar.

De två sista FN-ledda fredsoperationerna som Sverige har bidragit till i större skala är de som genomförts i Bosnien och Liberia. I Bosnien tjänstgjorde 10 200 svenskar 1993 - 1999 i FN:s insats UNPROFOR (som senare blev Natoledda IFOR/SFOR och idag leds av EU, EUFOR). UNPROFOR:s uppgifter var bl a att stödja leveransen av humanitärt bistånd och att övervaka flygförbudszonerna.

Till operationen i Liberia (UNMIL) bidrog Sverige med ett kompani som ingick i en irländsk mekaniserad bataljon baserad i utkanten av Monrovia. Tillsammans utgjorde de UNMIL:s snabbinsatsstyrka som skulle rycka ut när stationära FN-förband i Liberia hade svårt att hantera en konfliktsituation samt visa närvaro i områden där FN inte fanns i övrigt. Det svenska truppbidraget påbörjades i februari 2004 och avslutades i november 2006. Drygt 230 svenskar har deltagit i UNMIL, en operation som fortfarande pågår.

SHIRBRIG (*Multinational Standby High Readiness Brigade for United Nations Operations*) bildades 1996 av sexton länder på begäran av FN, däribland Sverige. Syftet med styrkan, som hade sitt huvudkvarter i Danmark, var att FN skulle ha en militär resurs som kan rycka ut med kort varsel under en inledande fas i en fredsbevarande insats. SHIRBRIG har deltagit i fem operationer i Afrika och dessutom fungerat som stöd åt Afrikanska Unionen. Brigaden avvecklades dock 2009.

INSATSER UNDER SENARE ÅR

Världens just nu största FN-ledda fredsbevarande insats är MONUSCO i Demokratiska republiken Kongo med en uniformerad personal på över 20 000. MONUSCO ersatte 2010 den tidigare operationen MONUC och har bl a ett stort ansvar för att skydda civila. Under 2003 drogs tusentals soldater från Uganda ut ur landet vilket ledde säkerhetsrådet till att anta en resolution om förstärkning. Fram till att FN-operationen kunde förstärkas sattes en franskledd EU-mission in under namnet Operation Artemis. En styrka på 80 personer från Svenska särskilda skyddsgruppen (SSG) samt ett mindre antal personer från fallskärmsjägerförbandet ingick i styrkan och deltog i strider mot militanta rebellgrupper. Idag bidrar Sverige med fem militärobservatörer till MONUSCO.

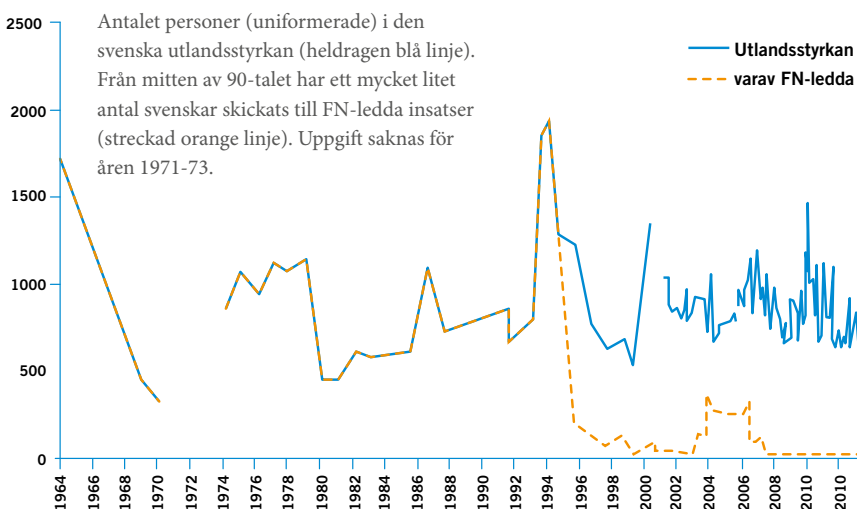
Förutom de FN-ledda operationerna har Sverige även deltagit i insatser ledda av Nato och EU. KFOR (Kosovo Force) är en insats som leds av Nato och etablerades 1999 efter ett mandat utfärdat av FN:s säkerhetsråd. Från början ingick omkring 50 000 soldater i KFOR vars syfte var att

upprätthålla fred och säkerhet i Kosovo. Idag tjänstgör där cirka 6 150 soldater från 30 länder. Från att ha bidragit med 850 militärer deltog Sverige i slutet av oktober 2013 med en avvecklingsstyrka på drygt 20 personer.

I Afghanistan började Sverige bidra till Nato-ledda ISAF (*International Security Assistance Force*) 2001 och leder sedan 2006 en militär styrka med huvudbas i staden Mazar-e-Sharif. Uppdraget är att ansvara för säkerheten i fyra provinser i norra Afghanistan, ett ansvar som gradvis håller på att lämnas över till de afghanska myndigheterna. Under 2013 gick det svenska bidraget in i ett samarbete tillsammans med Norge, Finland och Lettland och bildade *Nordic-Baltic Transition Support Unit*. I oktober 2013 hade Försvarsmakten 414 militärer på plats inom ISAF men denna siffra beräknas minska. Överlämningen till de afghanska myndigheterna förväntas vara klar i slutet av 2014. I Afghanistan tjänstgör också två svenska militära rådgivare i FN:s mission UNAMA (*United Nations Assistance Mission in Afghanistan*).

Under sju månader 2011 deltog Sverige även i en flyginnsats i Libyen. Den internationella insatsen OUP (*Operation Unified Protector*) grundade sig på ett beslut från säkerhetsrådet men leddes av Nato. Syftet med Sveriges bidrag var att bevara en flygförbudszon, skydda den civila befolkningen från Gaddafi-regimens förtryck och säkerställa att vapen inte exporterades från landet (s k vapenembargo). I den svenska insatsen ingick fem Gripenplan och 140 personer.

2012 fattade Sverige ett beslut om att skicka ett större bidrag till FN-insat-

Oktober 1974: UNTSO-observatörerna Celestin Van Horen från Belgien (till vänster) och Rune Nissen från Sverige vid Naqoura i södra Libanon.

Världens just nu största FN-ledda fredsbevarande insats är MONUSCO i DR Kongo. På bilden står några FN-soldater på vakt vid Bunagana i norra Kivuprovinzen.

sen MINUSMA i Mali. Bidraget skulle omfatta ett transportflygplan (C-130 Hercules) och i det svenska förbandet skulle även ingå en flygsäkringsstyrka, en flygtransportenhet och en nationell stödenhet. Det svenska bidraget skulle uppgå till ca 70 personer och vara operativt från oktober 2013 till januari 2014. FN meddelade dock senare att Sveriges bidrag inte kunde tas emot eftersom landningsbanorna i norra Mali inte skulle klara av tyngden av Herculesplanet. Det svenska bidraget till MINUSMA består istället endast av fem stabsofficerare.

EU utför samtidigt en utbildning för Malis armé, *European Union Training Mission Mali (EUTM Mali)* där instruktörer från flera europeiska länder deltar. Insatsen startade i början av 2013 och Sverige hade i oktober 2013 tio officerare och instruktörer på plats. EUTM Mali har till uppgift att utbilda maliska bataljoner i bl a vapenhantering, sjukvård och mänskliga rättigheter.

Sedan 2010 genomför EU motsvarande utbildning i Somalia tillsammans med Afrikanska Unionen, FN, USA och Uganda. Sex svenskar deltar för att bidra till en stabilisering av situationen i landet. EUTM Somalia leds från EU:s högkvarter i Uganda men förhoppningen är att kunna flytta delar till Mogadishu så snart säkerhetsläget har förbättrats. Insatsen har fått förlängt mandat av EU och den svenska regeringen har beslutat att Försvarsmakten ska fortsätta att delta under 2013.

UNMISS (*United Nations Mission in the Republic of South Sudan*) är en insats som startade 2011. Operationen är en insats enligt kapitel VII i FN-stadgan (d

v s *fredsframtvängande*) vilket anses vara FN:s kraftfullaste medel för fred och säkerhet. Det svenska bidraget till missionen består för närvarande av två samverkansofficerare och fyra stabsofficerare.

FN HAR VALTS BORT

Genom åren har den svenska försvarsmakten deltagit i 120 internationella uppdrag i 60 länder. Enligt Försvarsmakten har sammanlagt 100 000 svenskar tjänstgjort i utlandsstyrkan, men det är mer korrekt att säga att Sverige har bemannat 100 000 befattningar eftersom ett stort antal personer har deltagit i mer än en insats. 81 personer i den svenska utlandsstyrkan har avlidit under tjänst varav 16 till följd av stridshandlingar.

Sverige har även normalt ca 100 civila experter sekonderade till internationellt fredsbevarande arbete. Dessa är vanligtvis utskickade av Folke Bernadotteakademien, Rikspolisstyrelsen, Tullverket, Kriminalvården och Sveriges Domstolar.

Trots att det inte finns någon officiell policy som anger vilken ledning Sverige ska prioritera visar statistiken tydligt att FN har valts bort som konflikthanterare. Med undantag för det svenska bidraget till FN-insatsen i Liberia 2004 - 2006 har Sverige sedan mitten av 1990-talet valt att inte bidra till FN-ledda insatser utan har nästan uteslutande deltagit i insatser ledda av Nato och EU. Totalt hade Sverige 492 personer i internationella militära insatser i oktober 2013. Av dessa deltog endast 29 i FN-ledda fredsoperationer, alltså 5,8 procent. Av den totala summan är 51 personer kvinnor (drygt 10,3 procent).

Sveriges medlemskap i EU (1995) och även det nära samarbetet med Nato är två

faktorer som tros ha påverkat vår utrikes- och säkerhetspolitik. Skiftet från fokus på FN-ledda insatser till sådana som är ledda av Nato eller EU kan också härledas till beslutet om att etablera *Nordic Battle Group*, en snabbinsatsstyrka som står i beredskap för insatser i EU:s regi. Sverige har tidigare lett två omgångar av Nordic Battle Group (2008 och 2011) och förbereder nu för en tredje omgång 2015. Styrkan består av enheter från Sverige, Finland, Norge, Estland, Lettland, Litauen och Irland.

HUR BESLUT FATTAS

Enligt regeringen syftar Sveriges engagemang i internationella fredsfrämjande insatser ytterst till att bidra till att upprätthålla internationell fred och säkerhet och därmed underlätta för en rättvis och hållbar global utveckling. Man menar också att svenskt deltagande i fredsfrämjande insatser i förlängningen även handlar om att främja vår nationella säkerhet och svenska intressen.

Enligt 10 kap. 9§, regeringsformen får regeringen skicka trupp utomlands:

- om riksdagen medger det;
- om det är medgivet i lag som anger förutsättningarna för insatsen; eller
- om det är en skyldighet enligt en internationell överenskommelse.

Den beslutsfattande processen för att delta i internationella insatser påbörjas när en formell förfrågan kommer från FN (eller en annan aktör) till Sveriges utrikesdepartement (UD). UD inleder då en diskussion med andra relevanta departement och vid ett eventuellt beslut får Försvarsmakten påbörja en planering av insatsen. Detta ligger sedan till grund

för en regeringsproposition om deltagande. Enligt Sveriges nationella strategi för deltagande i internationella fredsinsatser (från 2008) har regeringen rätt att besluta om fredsbevarande operationer medan riksdagen måste godkänna insatser som är fredsframtvängande. Därtill fastslås att Sverige bör se över vilka åtgärder som kan sättas in i de fall när det begås exempelvis folkmord och det finns en lösning i säkerhetsrådet.

SVENSKA FOLKETS INSTÄLLNING

Enligt en undersökning av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap 2012 ansåg 52 procent av svenska folket att det är rätt att Sverige sänder soldater till militära insatser utomlands (även där det finns risk att de såras eller dödas).

28 procent menade att det är fel att Sverige skickar trupper till dessa insatser medan 19 procent inte hade någon åsikt i frågan. Studien visar att stödet har gått ned sedan 1990-talet, men detta kan delvis förklaras med att en större andel inte har någon åsikt samt att frågan var formulerad på ett annat sätt tidigare.

På frågan om Sverige bör öka eller minska antalet soldater i fredsfrämjande insatser ansåg 29 procent att de bör öka, 26 procent att de bör minska och hela 45 procent hade ingen åsikt. Enligt undersökningen var det främst män som tyckte att antalet soldater i internationell tjänst borde öka. Deltagarna i undersökningen blev också ombudda att svara på om vissa förhållanden påverkar Sveriges fred och säkerhet positivt eller negativt,

t ex när det gäller Sveriges deltagande i militära fredsfrämjande insatser. Här trodde 50 procent att Sverige skulle påverkas positivt, 20 procent att vi påverkas negativt, 20 procent trodde att det inte har någon betydelse och 10 procent hade ingen åsikt.

Det faktum att antalet personer utan åsikt har ökat när det gäller Sveriges bidrag till internationella insatser tyder på att det finns ett behov av mer information och diskussion kring frågan.

Läs mer på:
www.fn.se/fnsoldat

DET HÄR KAN DU GÖRA:

Var med och stöd FN:s fredsarbete! Här finns tre förslag på vad DU kan göra:

Rädda liv – röj en mina!

FN och dess partnerorganisationer jobbar hårt med att röja minerad mark efter väpnade konflikter för att människor ska kunna röra sig fritt och odla sin jord. Svenska FN-förbundet samlar genom sin kampanj *Røj-en-mina* in pengar till arbetet mot minor i Kambodja. Se www.fn.se/rojenmina eller sätt in ditt bidrag på PG 900079-5. Tack!

Skicka en blå hjälm!

I Världshorisont nr 4/13 finns ett vykort med en uppmaning om att Sverige ska öka sitt stöd till internationella fredsinsatser. Du kan även enkelt beställa ett eller flera vykort genom att kontakta Johanna Bazarschi på johanna.bazarschi@fn.se eller 08-642 25 85. Skriv under korten med ditt namn och posta det (till den svenska försvarsberedningen)!

Ladda ner vårt kampanjpaket!

Du kan engagera dig för ett ökat svenskt stöd till FN:s fredsbevarande arbete. Svenska FN-förbundet har satt ihop ett kampanjpaket med bakgrundsinformation och praktiska tips på olika sätt att påverka. Paketet finns på www.fn.se/fnsoldat. För mer information, kontakta Johanna Bazarschi på johanna.bazarschi@fn.se eller 08-642 25 85.

Foto: Johan Lundahl/Försvarsmakten

Klicka in och bidra till en bättre värld

**Bli medlem
i FN-förbundet!**

Ring 08-462 25 40
eller ansök på fn.se